

- Hodnocení naplňování Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020. (n/d/.) https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2022/04/Strategie2020_shrnuti.pdf
- Piatakova, H.P. (2020). Tendencii dydactychnoi pidgotovku magistriv-filogiv v universitetah krain Vushegradskoi grupy: monography. Lviv: Ivan Franko national university.
- Vlčková, K. (2006). Charakteristiky a vývojové trendy školství a vzdělávání v zemích EU. W Vzdělávací politika Evropské unie. Brno: PdF MU.
- Woźnicki, J. (red.). (2015). Opis prac nad Programem rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r. i jego najważniejsze elementy. Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r. (Część I). FRP, KRASP, Warszawa.
- Zákon č. 317(2009-2017). Z. z. Zákon o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (v znení č. 390/2011 Z. z., 390/2011 Z.z., 325/2012 Z. z., 312/2013 Z.z., 14/2015 Z. z., 188/2015 Z.z., 125/2016 Z.z., 57/2017 Z.z., 138/2019 Z.z.). <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2009-317>

ЦІННІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ВИМІР ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тетяна Павлова, наук. с.

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Усвідомлення незадовільного стану навколишнього середовища зумовило необхідність людству трансформувати своє ставлення до проблем екології. Як результат зусиль щодо з'ясування можливостей змінити ситуацію, з'явилися національні проекти і рухи громадських організацій, професійних асоціацій екологів України типу «Український екологічний клуб «Зелена хвиля» та ін. Освіта була визнана одним із важливих інструментів збереження довкілля шляхом формування знань, навичок, цінностей і позитивного ставлення до нього.

Необхідність і важливість екологічної освіти відображено в низці міжурядових форумів і документів, починаючи з 1970-х років як стратегія для вирішення зростаючої тенденції екологічних проблем: Конференція ООН з питань навколишнього середовища людини в Стокгольмі (UN, 1972), Белградська хартія (UNESCO, 1976), Тбіліська декларація (UNESCO,

1978), Доповідь Брундтланд (WCED, 1987), Саміт Землі в Ріо-де-Жанейро (UNCED, 1992) та Йоганнесбурзький саміт (UN, 2002).

У документах Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (UNESCO, 1978) термін «екологічна освіта» визначається як освіта, яка допомагає людям стати більш обізнаними про навколишнє середовище і розвивати відповідальну екологічну поведінку та навички, щоб вони могли покращити якість довкілля.

Дослідниця в галузі компаративістики Локшина О. І. на основі зіставного аналізу продуктивних ідей щодо забезпечення екологічної освіти в країнах Європейського Союзу дійшла висновку про необхідність володіння «сформованим набором ставлень (attitudes): критичного мислення, почуття солідарності й відповідальності» (Lokshyna, 2009, с. 182).

Незважаючи на кількість досліджень про сутність екологічної освіти та способи її реалізації, концептуалізація понять, які стосуються навколишнього середовища, нерідко суперечлива (Tani, 2006, с. 10).

Щодо ставлення до навколишнього середовища можна окреслити різні виміри, зокрема: навколишнє середовище як об'єкт господарювання (споживацьке ставлення); навколишнє середовище як досвід; навколишнє середовище як соціально або культурно вироблене явище (Tani, 2006, с. 3).

Вважається, що перший вимір щодо названих ставлень «навколишнє середовище як об'єкт господарювання» можна виміряти за його економічними цінностями.

Другий вимір – розглядається як суб'єктивне й унікальне: «навколишнє середовище як досвід», що передбачає суб'єктивні переживання, естетичні цінності, чуттєві спостереження, які є типовими для вивчення у багатьох гуманітарних науках.

Третій вимір «навколишнє середовище – це соціально або культурно вироблене явище» розглядає людину як невід'ємну частину навколишнього середовища через її соціальну й культурну поведінку (Tani, 2006, с. 9).

Сукупність напрацювань в різних галузях засвідчила необхідність створення нормативної бази екологічної освіти, що могла б узгоджувати і регулювати навчально-методичне забезпечення для всіх рівнів формальної і неформальної освіти. Таку роль реалізує Концепція екологічної освіти в Україні, яка з одного боку, виконує роль самостійного елемента загальної системи освіти і з іншого – виконує інтегративну роль щодо об'єднання

всіх її компонентів. Основною метою в документі визначено формування екологічної культури окремих осіб і суспільства в цілому, формування навичок, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності (MON Ukrainy, 2001).

Відносини школярів з природою – процес обопільного впливу учнів на природу і природи на учнів. Вони залежать від моральних настанов, ставлення до природи, які обумовлюють екологічно доцільну діяльність.. Вплив учнів обумовлений безпосередньою та опосередкованою повсякденною діяльністю у довіллі, насамперед – споживанням ресурсів у побутово-повсякденній практиці (Prutsakova et al., 2019, с. 13).

У доповіді ЮНЕСКО (UNESCO, 2021) відзначається: «освіта не дає учням достатньо знань, щоб адаптуватися, діяти та реагувати на зміну клімату та екологічні кризи».

У нормативних матеріалах, які узгоджуються з відповідною Концепцією, зокрема у Типовій освітній програмі НУШ-1, посилено акценти щодо екологічної грамотності в структурі інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Набувають пріоритетного значення норми поведінки серед природи, участь у природоохоронній діяльності; особлива увага приділяється спостереженням за навколишньою природою під час подорожей-спостережень, краєзнавчих розвідок.

У навчально-методичному комплекті до підручника «Я досліджую світ» (авторів Бібик Н.М., Бондарчук Г.П., Павлова Т.С.) широко презентовано інноваційні технології навчання: виконання проєктних завдань типу: «Створюємо екологічний календар»; розв'язання природничих задач, що являють собою проблемні пошукові завдання; моделювання життєвих ситуацій.

Такі завдання поєднують пізнавальну і дослідницьку діяльність на основі встановлення причиново-наслідкових зв'язків; навчальної взаємодії в групах.

Під час виконання завдань типу «Проєкт-дослідження «Моя природоохоронна діяльність», «Екологічний календар», «Макулатура – не сміття» учням пропонується не лише висловити своє ставлення до об'єктів природи, але й взяти участь посильній природоохоронній діяльності (Bibik et al., 2022, с. 2).

Таким чином, екологічна освіта за умови взаємозалежного відображення ціннісних і діяльнісних аспектів спроможна забезпечувати умо-

ви для набуття досвіду активної участі у посильній для кожного вікового періоду екологічно спрямованій взаємодії з навколишнім середовищем.

Ключові слова: екологічна освіта, навколишнє середовище, ціннісне ставлення, діяльнісний підхід, початкові класи.

Література

- Bibik, N.M., Bondarchuk, H.P., Pavlova, T.S. (2022). Ya doslidzhuu svit. 4 klas: shchodennyk sposterezhen: do pidruch. Vyd-vo «Ranok».
- Lokshyna, O.I. (2009). Zmist osvity v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu: teoriia i praktyka (druha polovyna XX - pochatok XXI st.). Bohdanova A.M.
- MON Ukrainy. (2001). Rishennia №13/6-19 vid 20.12.2001 Pro kontseptsiiu ekolohichnoi osvity v Ukraini. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text>
- Prutsakova, O., Pustovit, N., Lohinova, A., Tarasiuk, H. (2019). Etyka vidnosyn z pryrodou: navchalno-metodychnyi posibnyk. Imeks-LTD.
- Tani, S. (2006). Multiple meanings but limited visions: the concept of the environment in environmental education. In S.Tani (Ed.), Sustainable development through education, Proceedings of the International Conference on Environmental Education Research Seminar (Helsinki, 14 June 2005) (pp. 3–13). University of Helsinki, Department of Applied Sciences of Education.

СУЧАСНІ ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГА У СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Тетяна Пащенко, к.пед.н.

Інститут професійної освіти НАПН України
м. Київ, Україна

Метою дослідження є з'ясування ролі інтерактивних технологій у розвитку професійної компетентності педагогів у системі безперервної освіти.

І під час війни, і після її завершення в умовах відбудови головним завданням освітньої галузі є і буде забезпечення якості освіти на всіх її рівнях. Тому цілком закономірним є підготовка педагогічних кадрів, здат-